

Ralf Wistbacka (Pertti Malinen, Carl-Anders Lundberg, Sten Wikström och Gunnar Stara)

UGGLOR OCH DAGROVFÅGLAR I ÖSTERBOTTENS KUSTLAND ÅR 1986 OCH 1987.

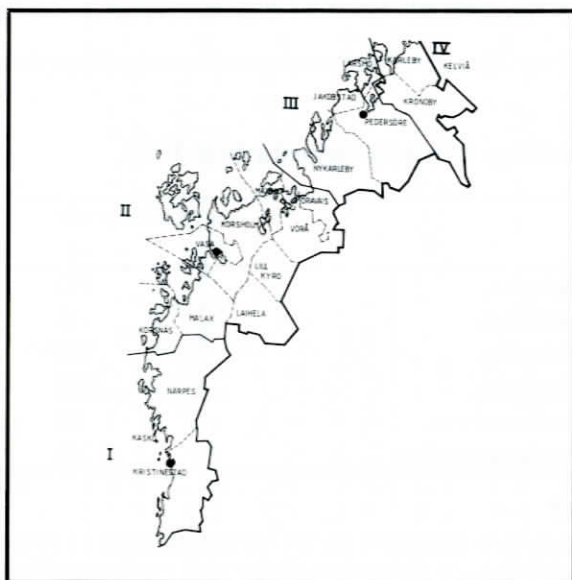
Detta är en översikt av rovfågelförekomsten i österbottens kustland under år 1986 och 1987. Samtidigt ges en kortfattad översikt av pågående undersökningar, ringmärkningsverksamhet, holkuppsättning etc. Området har indelats i 4 delområden (karta 1):

I: SYDÖSTERBOTTEN; Närpes och Kristinestad

II: KVARKEN; Korsnäs, Malax, Vasa, Korsholm, Laihela, Lillkyro, Maxmo, Vörå och Oravais

III: JAKOBSTADSNEJDEN; Nykarleby, Jakobstad, Pedersöre och Larsmo

IV: KARLEBYNEJDEN; Karleby, Kronoby och delar av Kelviå.

Pågående undersökningar

I område I bedriver Canne Lundberg, Ivar Hagback m.fl. ringmärkningsverksamhet. 2 utav de rovfågelrutor som Suupohjan Lintutieteellinen yhdistys taxerar tangerar östra Närpes.

I område II finns 8 st rovfågelringmärkare. 2 st rovfågelrutor (10 × 10 km) och 2 ugglorutor taxeras årligen. En studie av duvhökens häckningsbiologi pågår. Vidare taxeras tornfalken årligen i hela området. Pärflugglans vandringar studeras på Valsörarna.

Bokförda (antal ugglor, körda km och antal lyssningsplatser noteras) ugglelyssningsexcursioner göres sedan år 1985.

I område III finns 5 rovfågelringmärkare. Sven Jungell inventerar årligen ca. 200 st stora risbon av vilka ungefär hälften förfärdigats av honom själv. Ytterligare finns ca 80 st. konstbon inom område II. Bokförda ugglelyssningsexcursioner görs sedan år 1987. Noggranna inventeringar av jord- och hornuggla gjordes år 1986 i Pedersöreområdet.

I område 4 finns ett rovfågelundersökningsområde som är 20 × 30 km stort. Här studeras pärlugglans vandringsbetende (SYKKÖ et WIKSTRÖM 1987), häckningsbiologi etc. En rovfågelruta inventeras speciellt noggrant. I området finns 3 rovfågelringmärkare. Bokförda ugglelyssningsexcursioner har gjorts under hela 1980-talet.

Observationsintensitet

Allmänt taget förefaller observationsintensiteten att öka ju längre norrut man kommer, vilket delvis kan anas i tabell 1. Inga uppgifter om timmar i fält, antalet ugglelyssningskilometrar mm kunde pga tidsbrist medtagas.

År 1987 var observationsintensiteten flerstädes lägre än år 1986.

Tabell 1.

Antalet holkar och konstgjorda bon 1987.

	Delområde			
	I	II	III	IV
Päruggleholkar	50	250	100	260
Kattuggelholkar	8	18	5	—
Slaguggelholkar	12	25	20	8
Tornfalkholkar	10	200	20	25
Konstgjorda risbon	4	80	100	40
Konstgjorda berguvbon	—	10	5	—

Sorkläget

Sorkar utgör den viktigaste födan för majoriteten av rovfåglar i denna sammanställning och sorktätheten kan vara avgörande för rovfågelföre-

komsten och för rovfåglarnas häckningsframgång.

År 1986 var ett mycket gott sorkår inom sgs hela området. Detta baserar sig på indirekta observationer dvs partäthet, kullstorlek och sorkförråd hos främst pärluggla.

Regelbunden sorkfångst med fällor bedrivs i viss mån i Sydösterbotten nära område I. I t.ex. Suomenselkäområdet och Tammerforstrakten har standardiserad sorkfångst gjorts sedan 1970-talets slut.

Sorkförekomsten förefaller inte ha varit speciellt rikligt i Korsholm-Oravais. Under våren-sommaren kollapsade sedan sorkbestånden i det övriga området.

Tidpunkten varierad mellan maj och augusti. I Pjelas-området förefaller kollapsen att ha skett i maj medan sork förekom rikligt ännu i juni i Pörtom och i juli-augusti i Karlebynejden.

På hösten 1986 var förekomsten "på noll" och detta var fallet även under häckningssäsongen 1987 i hela området.

De bägge undersökningsåren utgör således två ytterligheter i fråga om rovfåglarnas matförsörjning.

Tabell 2

Ugglor och dagrovfåglar 1986 i österbottens kustland

(Antal

bon/revir)

ART	1986 DELOMRÅDE				1987 DELOMRÅDE			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Bivråk	0/5	0/21	4/3	0/13	0	5/19	3/0	1/9
Duvhök	6/5	26/14	18/8	13/2	22/4	23/12	26/1	12/6
Sparvhök	1/4	3/14	0/7	0/9	3/2	2/16	0/1	2/3
Ormvråk	3/4	17/24	21/11	11/16	1/3	12/20	7/1	5/19
Blå kärrhök	2/6	1/13	0/5	1/9	0/3	1/6	0	0/4
Brun kärrhök	1/1	0/6	2/3	0	0/1	1/6	1/2	0
Lärkfalk	0	4/14	0	0/1	0	2/14	0	0
Stenfalk	0	0	0	0	1/0	0/1	1/2	2/2
Tornfalk	2/5	22/13	4/10	7/6	2/1	5/15	0/1	3/9
Fjällvråk	0	0	0	0/1	0	0	0	0
Berguv	6/13	16/41	6/43	9/18	3/11	10/33	3/15	3/15
Pärluggla	15/21	31/55	10/72	72/117	3/5	17/28	1/0	16/52
Hornuggla	1/3	7/5	2/13	5/17	0	0/4	0/1	1/3
Jorduggla	0/5	3/9	7/11	4/17	0/1	0/6	0/1	0
Sparvuggla	0/4	1/16	0/6	0/4	0/3	1/6	0/1	0/14
Slaguggla	3/1	0/3	2/3	2/4	0/1	0/1	1/3	2/3
Kattuggla	1/3	1/1	0/4	0	0/1	1/0	0	0
Hökuggla	0	3/0	0/2	4/1	0	0	0	0

Resultat:

Antalet bon och revir i de olika delområdena har sammanfattats i tabell 2.

Bivråk: Finns troligen jämnt fördelad över området mera skogklädda områden. Den hittas i områden där man spanar efter cirklande vråkar under varma sommark dagar. De flesta häckningarna har hittats i områden med många konstgjorda risbon. År 1986 producerade alla 4 häckningar 2 ungar. Pga den kalla sommaren 1987 misslyckades 6 av 9 häckningar och de övriga producerade endast en unge. På en del håll ansågs den vara sällsyntare än 1986. Antalet revir i väl undersökta rovfågelrutor är 5—7.

Duvhök: Arten är mycket uppskattad av ringmärkare då boet kan var lätt att hitta och enär det ofta används flere år i rad. Detta märks också i antalet bofynd. En kontroll av tabell 2 ger vid handen at duvhöken skulle ha ökat från år 1986—87. Så väl är det dock inte. Den skenbara ökningen beror på att man funnit nya boplatser eller inventerat redan kända revir noggrannare. I de delområden där man gjort långvariga inventeringar av samma område har man varit ense om att duvhöken sakta men säkert håller på att minska.

Jämfört med undersökningar gjorda på 1960-talet i olika delar av landet lägger duvhöken numera i medeltal färre ägg.

En trolig orsak är att duvhökens revir inte längre kan försörja hökarna pga av bl.a. det moderna skogsbrukets effekter på t.ex. hönsfågelstammarna och förekomsten av lämpliga botråd.

Enligt Sten Wikström var "ödemarksreviren" tidigare de mest livskraftiga med den högsta ungprouduktionen. För närvarande är dessa revir öde eller så producerar de mycket få ungar pga matbrist. Duvhökarna har istället flyttat närmare bebyggelse och börjat livnära sig på t.ex. kråkfågel.

Lyckade häckningar producerade ungar enligt följande: (inom parentes antalet häckningar)

	1986	1987
I	2,3 (11)	2,7 (30) (hela SPLY:s område)
II	2,8 (13)	3,1 (20)
III	3,3 (18)	3,0 (23)
IV	3,2 (9)	3,2 (9)

Häckningsframgången är möjligen en aning bättre i de nordliga delarna av området. En del häckningar misslyckades bl.a. pga mänsklig förföljelse och de famösa måsförgiftningarna år 1987 tog livet av åtminstone

3 häckande duvhökspår i Karlebynejden. Antalet revir per rovfågelruta kan variera mellan 3 och 5.

Sparvhök: Denna diskreta hök lyckas tydligen undvika ringmärkare och övriga taxerare. Det är också möjligt att ringmärkarna undviker den då dess bon är svårt att hitta. Man känner således inte alls till dess häckningsbiologi och populationsutveckling i österbotten. Antalet konstaterade revir i rovfågelrutorna är som mest 3 vilket förmodligen är mycket lägre än det verkliga antalet.

Ormvråk: Ormvråken är en allmänt förekommande sorkjägare i våra sargade skogar. Förekomsten och häckningsframgången varierar med sorkförekomsten. Antalet ungar per lyckad häckning var följande:

	1986	1987
I	—	— (data saknas)
II	2,3 (13)	1,3 (6)
III	2,1 (19)	1,3 (6)
IV	2,6 (10)	1,5 (2)

I rutor med småbruten terräng och god sorktillgång kan upp till 8 revir hittas. Under dåliga sorkår kan antalet var 4—6.

Blå kärrhök: Under goda sorkår kan antalet revir i en rovfågelruta vara upp till 6. Under dåliga sorkår minskar förekomsten betydligt. Bofynd av denna art görs mycket sällan då boet kan vara beläget i snart sagt hurudan terräng som helst.

Brun kärrhök: Arten är beroende av riklig vassförekomst för häckningen och antalet rapporterade revir torde i stort överensstämma med den totala förekomsten. Detta gäller dock inte Karlebynejden. Inventeringarna har synbarligen inte berört denna art därstädes.

Lärkfalk: Österbottens lärkfalkar tycks vara koncentrerade till Kvarkenområdet och speciellt till Korsholms skärgårdsområden. De 2 häckningarna 1987 producerade 3 ungar vardera vilket är hoppingivande med tanke på att den kalla sommaren säkert ställde hårda krav på föräldrafågelnas kondition.

Stenfalk: År 1986 konstaterades inte ett enda revir men år 1987 hittades 4 bon och 4 revir. 2 häckningar misslyckades och i de övriga blev 3 ungar flygga.

Tornfalk: Tornfalken har blivit sällsyntare i hela området sedan 1970-talet pga bl.a. det allt ensidigare jordbrukslandskapet. Förekomsten i rovfågelrutor kan variera mellan 0 och 6 revir. De största tätheterna

har noterats i Malax (6 och 5 revir) samt i Karlebynejden (6 revir). För närvarande är Malax österbottens bästa tornfalkskommun och 1986 hittades där 20 tornfalkspar. Under goda sorkår lyckas häckningarna bra och inga effekter av en eventuell belastning av miljögifter kan observeras. Under dåliga sorkår lyckas häckningarna dock sämre. Medeltalet ringmärkta ungar per bo år 1986 var 4,7 (23) medan det år 1987 var endas 3 (7). Försök att förbättra tornfalkens ungtproduktion mha holkar pågår i stora delar av området och antalet holkar ökar stadigt. Kanske man kan med hjälp av holkarna hjälpa tornfalken att effektivt utnyttja de områden som eventuellt blir kvar då rationaliseringen av jordbruket har avlägsnat de sista resterna av natur från åkerlandskapet.

Fjällvråk: Pga den rikliga sorktillgången hävdade ett fjällvråkpar revir i Karlebynejden år 1986.

Berguv: Pga riklig mattillgång vid avstjälpningsplatser och påldjursfarmer är berguven ställvis överraskande allmän. I flere rovfågelrutor finns 5—7 par. De lägsta tätheterna tycks förekomma i ödemarksområden (1—2 par). I åtminstone tre revir i Karlebynejden förgiftades uvarna under måsgiftningskampanjen 1987. Förgiftade måsar hittades i berguvsrevir även i Jeppo-Oravaisnejden.

Pärluggla: Under sorkår är pärlugglan mycket vanlig och i områden med god mat- och boplatstillgång kan tätheterna i en rovfågelruta bli avsevärda. År 1986 noterades följande tätheter i rutor med ca. 60 pärluggleholkar:

I	15 och 20 revir
II	21, 1 och 7 revir
III	?
IV	46

År 1987 noterades följande tätheter:

I	?
II	1, 2, 1 och 16 revir.
III	?
IV	28

Höga tätheter kunde som framgår förekomma under bägge åren men häckningsframgången var avgjort sämre under det dåliga sorkåret 1987. De låga tätheterna år 1986 härrör från Vasa och Oravais. Områden med märkbara tätheter var Pörtom-Velkmoss-Råbacka med åtminstone 60 revir. I Pörtomtrakten kunde fyra ropande pärlugglor höras från samma ställe. Också i Pedersöre-Nykarleby samt i Karleby-Kelviå var tätheterna höga. År 1987 var förekomsten störst i Karleby och på Replot. Antalet ägg och ungar i medeltal/kull i olika delområden var:

Delområde 1986		1987
I	ägg 5, 8 (23) ungar 4 (20)	—
II	ägg 5, 6 (9) ungar 4 (13)	ägg 4, 4 (8) ungar 1, 4 (10)
III	ungar 4, 1 (10)	ungar 3 (1)
IV	ägg 6, 0 (51) ungar 5, 5 (52)	ägg 3, 6 (11) ungar 2, 9 (10)

Som av tabellen framgår vara antalet ägg i medeltal ungefär samma i alla delområden år 1986. Ungproduktionen var avgjort högst i delområde IV, vilket troligen berodde på att sorkstammarna kollapsade senare än i de andra områdena.

Ur tabellen har utelämnats de häckningar som misslyckats pga yttre störning. Mården har i Tammerforstrakten kunnat förstöra upp till hälften av pärlugglehäckningarna inom ett visst område. I bl.a. Kvarkenområdet har en del av häckningarna 1986 misslyckats då mården ätit upp ungar. I Karlebynejden är mården ännu inget problem.

Hornuggla: Hornugglan är en utpräglad sorks specialist och följaktligen är förekomsten mycket mindre år 1987. Tätheterna år 1986 är mycket lägre än vad som noterats i t.ex. Valkeakoskinejden. I detta område som till ytan är mindre än Kvarkenområdet hittas under goda sorkår över hundra häckande par. En möjlighet är att taxeringarna i södra Finland är effektivare.

Jorduggla: Jordugglan var tidigare vanlig i hela området och under sorkår kunde den vara rikligt förekommande. Liksom tornfalken har den minskat stadigt under 1970 och 80-talet. Den förefaller att kunna användas kalhyggen som häckningsplatser och jaktmarker och då inventeringarna ifråga om denna art inte torde vara heltäckande är förekomsten kanske något rikligare.

Sparvuggla: Sparvugglan är svårundersökt jämfört med till exempel pärlugglan då dess revirläte hörs sämre och framförallt enär den nästan utslutande häckar i hackspettshål i vilka tillträde är sgs omöjligt. Förekomsten i en rovfågelruta kan variera. Grundstammen är 3—4 par men under invasionsår kan antalet vara 10—20 par. Orsaken till dessa invasioner är ännu inte klarlagd.

Slaguggla: Jämfört med södra Finland är slagugglan sällsynt i Österbotten. Orsaken kan vara brist på boplatser men uppsättning av holkar har inte medfört någon märkbar ökning av slagugglan. En annan möjlighet är att berguvstammen effektivt reglerar slagugglans numerär. En av observationerna 1987 avser en slaguggla som hittats uppäten invid ett berguvsbo.

Kattuggla: Kattugglan har i området minskat från sällsynt till mycket sällsynt. Inte ens holkuppsättning har fått arten att öka i t.ex. Kristinestadsnejden.

Hökuggla: Hökugglan häckar i området endast under goda sorkår. Hökugglorna i Kvarken fick färre ungar än sina kolleger i Karlebynejden, vilket också tyder på att sorkstammen kollapsade senare i norr.

Diskussion: Denna sammanställning ger en översiktlig bild av rovfågel-faunan i Österbotten under två år. Sett i ett längre perspektiv har stora förändringar i rovfåglarnas förekomst skett. Vissa arter har minskat så märkbart i hela landet att deras populationsutveckling noggrant bör uppföljas. Detta gäller bl.a. tornfalk, stenfalk, lärfalk och sparvuggla.

Arter som minskar i Österbotten är även duvhök, jorduggla och kattuggla.

Berguv, brun kärrhök och eventuellt ormråk har behållit sin numerär eller ökat något. I områden med flitig holkuppsättning har även pärlugglan ökat.

Otillräckligt taxerade arter är: slaguggla, hornuggla, hökuggla, sparvhök, blå kärrhök och bivrak.

De arter som ökat har inte gjort det på grund av att man beaktat deras biotopkrav pga en ökad miljömedvetenhet. Berguven har ökat tack vare en bättre mattillgång i form av råttor på avstjälningsplatser och vid pälsfarmer. Ormråken har fått nya jaktmarker i form av otaliga kalhyggen. De vassområden som den bruna kärrhöken är beroende av som häckningsplats har vuxit pga en ökad nedsmutsning av våra vattendrag.

De arter som minskat belastas av miljögifter (lärfalk, stenfalk) eller försämring av häckningsbiotoperna. Duvhöken håller på att minska pga brist på mat och boplatser i nutidens skogsrester. Samtidigt är den impopulär i en del kretsar då den äter raphöns och framförallt inplanterade fasaner. Dessa är lättjagade på jordbrukets monotona kulturstäpper, där skyddsplatser och övrig omväxling saknas eller håller på att avlägsnas. Duvhöken kan således sägas peka på nödvändigheten av biotopvård i jordbrukslandskapet. Ett ökande av mångformigheten därstädes skulle säkert gagna tornfalken, jordugglan och många andra åkerfåglar som har svårigheter med överlevnaden. För närvarande går ansträngningarna att lösa dessa problem ut på att avlägsna duvhöken med hjälp av 8 månaders jakt per år.

Ökad kunskap om de otillräckligt och oftast svårigen inventerade arterna kan erhållas genom t.ex. inventeringar av rovfågelrutor i regi av Helsingfors universitet, övriga inventeringar samt genom insamlande av data om arternas häckningsframgång. Detta kunde säkert göras i större utsträckning i Österbotten än vad som nu är fallet. Tillika skulle detta in-

nebära ett ökat fågelskyddsarbete i form av holkutstättning och byggande av konstgjorda bon. Samtidigt förstärktes övervakningsaspekten och förgiftningsfall, boplundring mm kan effektivt uppmärksammas och åtgärdas. Och framförallt erhålles kunskap om rovfåglarnas häckningsframgång och populationsutveckling. Denna kunskap är oundgänglig vid framtida diskussioner om skyddet av de olika arternas biotoper.

Litteratur förteckning

JUKKA HAAPALA&PERTTI SAUROLA: Petolintujen pesintä suomessa 1986: Lintumies 6/1986

JUKKA HAAPALA&PERTTI SAUROLA: Petolintujen pesintä Suomessa 1987; Lintumies 6/1987

PEKKA PELTONIEMI&CO: Petolintujen seuranta 1985 Hippiäinen 1/1986

PEKKA PELTONIEMI: Suupohjan petolinnut 1986 Hippiäinen 1/1987

PEKKA PELTONIEMI: Suupohjan petolinnut 1987 Hippiäinen 4/1987

MATTI SYKKÖ&STEN VIKSTRÖM: Helmipöllön vaelluskäyttämismisestä. Lintumies 6/1987.

Uppgifter har erhållits av följande personer:

Andersson Jarl-Gunnar	Långqvist Sven-Erik
Andersson Pehr-Erik	Malinen Pertti
Arbelius Evert	Mara Bjarne
Ahlquist Johan	Maskulin Matti
Byholm Patrik	Stara Gunnar
Blomqvist Roger	Selenius Rut
Back Wiking	Stenmark Allan
Brander Richard	Siltaloppi Martti
Edman Anders	Storrank Bo
Ehn Ulf	Skog Johnny
Frans Henrik	Sandvik Rolf
Granfors Allan	Seppälä Harry
Granfors Yngve	Sykkö Matti
Hästbacka Hans	Storsved Ole
Ivar Hagback	Pihlajamäki Kari
Hurme Timo	Peltola Martti
Isaksson Anders	Rabb Torsten
Jakobsson Rune	Ulfvens Johan
Jaaksi Vesa	Wikström Sten
Rajander Johan	Wistbacka Ralf
Jungell Sven	
Kuokkanen Kari	
Lukkarinen Tuomas	
Lammi Osmo	
Lahti Timo	
Lundberg Carl-Anders	
Lång Rune	

TACK!